

Editorial: Mezinárodní srovnávací výzkumy jako výzva pro...

Úspěšně se prosazující specializační trend, který velí, abychom se jednoznačně identifikovali jako teoretici nebo praktici, jako výzkumníci nebo politici, povede nejspíše k tomu, že přestaneme stavět mosty a nadobro se uzavřeme do svých obydlí na levé či pravé straně hlavního proudu či jeho slepého ramene...

Taková obava se může člověka zmocnit při pohledu na to, jak se u nás přistupuje k mezinárodním srovnávacím výzkumům a jejich výsledkům. Nelze se ubránit dojmu, že jejich potenciál prozatím není odpovídajícím způsobem využíván. Přitom výzvy, které přinášejí, jsou závažné, a adresátů, kteří by měli přicházet s odezvami, je celá řada.

Základní výzvou spojenou s mezinárodně srovnávacími výzkumy jsou samotné mezinárodně srovnávací výzkumy. Myslíme tím to, jak jsou tyto výzkumy pojímány, jaká jsou s nimi spojována očekávání, jak jsou vymezovány jejich funkce vzhledem ke vzdělávací politice a praxi, teorii a metodologii a jak jsou tyto funkce naplňovány v edukační realitě. Další výzva vychází z potřeby reflektovat, jaký vliv mají tyto výzkumy (a v nich uplatňované konceptualizace a operacionalizace) na to, jak je chápáno vzdělávání, jak jsou pojímány klíčové pedagogické kategorie jako gramotnost, kompetence, dovednost, znalost apod. S bezpočtem výzev je spojena také realizační stránka mezinárodně srovnávacích výzkumů – od teoreticko-metodologických problémů spojených s porovnatelností, reprezentativností a férovostí až po problémy spojené s dílčími technickými otázkami sběru a analýzy dat a reportování výzkumných výsledků. Finální výzvou, jíž výzkumný proces končí (ale i začíná), je otázka využitelnosti výsledků těchto výzkumů a způsobů práce s nimi – také na ni potřebujeme hledat odpovědi. Je však o kladení uvedených otázek a o hledání odpovědí na ně vůbec zájem? Nepředstavují mezinárodně srovnávací výzkumy tam či onde jen formalistické splnění závazku vůči OECD či jiné nadnárodní organizace?

Možná by i zájem o využití těchto výzkumů byl a problém je jen v tom, že se nenabízí vhodná publikační platforma a příležitost. Také proto redakce PedOr vypsalala předkládané monotematické číslo. To reaguje mj. na skutečnost, že u nás před nedávnem byly zveřejněny výsledky šetření PIAAC a TALIS, jejichž hodnota se zvýší, pokud se řádně uvedou do diskuse na různých úrovních včetně vědecké, již PedOr reprezentuje.

Jako první je zařazena studie Jany Strakové a Arnošta Veselého, která shrnuje základní zjištění Mezinárodního výzkumu kompetencí dospělých PIAAC, uvádí je do souvislosti s výsledky výzkumů realizovaných v žákovské populaci, a naznačuje jejich možné implikace pro tvorbu vzdělávací politiky.

Dále se čtenář může seznámit se studií Venduly Kašparové, Evy Potužníkové a Tomáše Janíka, která s oporou o výsledky Mezinárodního šetření o vyučování a učení TALIS analyzuje subjektivně vnímanou zdatnost učitelů ve vztahu k jejich dalšímu profesnímu vzdělávání.

Následující příspěvek od Miroslavy Federičové a Daniela Münicha přináší podrobnou empirickou analýzu oblíbenosti školy a matematiky u žáků primárního a nižšího sekundárního stupně na základě dat z šetření TIMSS a PISA.

Poslední studii v řadě – nikoliv však významem – představuje text Dominika Dvořáka věnovaný ukazatelům školního důrazu na akademický úspěch, které byly zjišťovány v rámci šetření TIMSS, a jejich souvislostem s kurikulární reformou a její recepcí ze strany učitelů a ředitelů.

Monotematický blok čísla je uzavřen diskusním příspěvkem Stanislava Štecha, který upozorňuje na problematické aspekty šetření PISA a jeho malou využitelnost ve školní praxi.

Všechny texty propojují zjištění z jednotlivých mezinárodních srovnávacích výzkumů s dalšími poznatky a svým způsobem ukazují, jak lze mezinárodní srovnávací výzkumy a jejich výsledky uchopit jako podnět či výzvu pro různé aktéry vzdělávacího systému – např. pro vzdělávací politiky, teoretiky či výzkumníky, vzdělavatele učitelů či pedagogy a představitele dalších profesí v praxi.

Tomáš Janík a Eva Potužníková